Vybrané tradičné strofy a strofické útvary, nona, tanka, haiku, sestína; redif :)

Nona je tiež strofa talianskeho pôvodu, deväťveršová, rozširujúca stancu o jeden verš (abababccd), decima je strofa španielskeho pôvodu, skladá sa z desiatich osemslabičných veršov trochejského spádu bez presnejšieho rozloženia rýmov atď.

Zo strof germánskeho pôvodu známejšia je nibelunská strofa (pomenovaná podľa eposu *Pieseň o Nibelungoch*), ktorá je štvorveršová, a zo strof slovanského pôvodu napríklad oneginská strofa, pozostávajúca zo štrnástich štvorstopových jambických veršov.

Do európskych literatúr prenikali aj niektoré strofy orientálneho pôvodu. Najznámejší je gazel, má ľubovoľný počet veršov (5 až 15) a identický rým podľa schémy aa ba ca da ... xa. To znamená, že sú prvé dva verše gazelu spojené združeným rýmom, na ktorý sa nadväzuje každý ďalší párny verš. Za rýmom sa v každom verši môže opakovať nejaké slovo ako refrén, takéto slovo sa volá **redif**:

Zo staroby, hľa, v mladosť prechádza zas obzor!
I škovrán rozvil prápor jasotných krás v obzor,
v ňom švehlom vlá, vláním šveholí,
Až celý schvie sa i je jediný hlas – obzor.
Ó, duša smutná, väzbu všednosti,
tú klietku tvoju tiež už otvoril čas! Obzor
toť šíry čaká, zve ťa v objatie
jak milenec, má v tvári láskavý jas obzor,
smev na rtoch, v očiach túhy paprsky...

P. O. Hviezdoslav: *Zo staroby*

Japonské strofy sú **tanka** (päťveršová báseň, v ktorej verše majú po 5,7,5,7,7 slabík) **ahaiku** (trojveršie zložené z prvého päťslabičného, druhého sedemslabičného a tretieho päťslabičného verša).

Sestína je zložitým básnickým útvarom provensálskeho pôvodu. Obsahuje šesť šesťveršových strof a jedno záverečné trojveršie. Verše sú jambické desaťslabičné (alebo jedenásťslabičné ženské) nerýmované. Namiesto rýmov sa používa zvláštny spôsob striedania posledných slov vo veršoch. V ťažšom variante sestíny toto striedanie je takéto:

1. strofa: A B C D E F
2. strofa: F A E B D C
3. strofa: C F D A B E
4. strofa: E C B F A D
5. strofa: D E A C F B
6. strofa: B D F E C A

Dodatok: AB CD EF, resp. B D F, resp. A C E

Je to teda zložitý strofický útvar, spočívajúci na variáciách základnej myšlienky alebo básnického obrazu, ktorý prechádza z jednej strofy do druhej. Autorom sestíny je provensálsky básnik z 12. storočia Arnaut Daniel, stretávame ju v tvorbe Danteho a Petrarcu, ale aj u moderných básnikov, ako sú Ezra Pound a T. S. Eliot. V slovenskej poézii sestína sa ojedinele zjavuje v básnickej tvorbe Pavla Országha Hviezdoslava , Ivana Galla a Vladimíra Roya.

Noc temným rúchom odela sa smutno,
len plamy hviezd sa rozsvietili do tmy
a vietor zaplakal v korunách stromov
tým tichým plačom, ktorý zviera dušu,
keď sama je a priateľa si hľadá
a volá lásku, stíšenie a pokoj.

A srdce moje tiež chce mier a pokoj,
tiež ono kráča samotné a smutno,

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

obzerá sa a úzkostlive hľadá
a volá hlasom chvejúcim sa do tmy
tú stejným bôľom spríbuznenú dušu,
čo drieme v tôni boecklinovských stromov.

Však echo odpovedá od tých stromov,
že hrob len môže dať ten pravý pokoj,
keď zhltne telo a uvoľní dušu!
A echo stíchne – zas je v kraji smutno...
len nočný vták sa rozkrikuje do tmy,
keď hniezdo svoje opustené hľadá.

Viem, každý niečo tajomného hľadá
z tých víl, nýmf, faunov, rozkývaných stromov,
kontrastov svetla, keď sa norí do tmy.
Mne grandiózny, mystický ten pokoj
spomienku budí, z ktorej je tak smutno,
na Homérovú v Odyssei dušu;

verím, keď voľnou nechá dušu,
ta novú bytosť za domov si hľadá:
snáď Homérova z Rafaela smutno
do temna alpských zablúdila stromov,
až v Boecklinovi našla zase pokoj - - -
A nová hviezda zažiarila do tmy!

Jak pôsobí ten náhly prechod do tmy
- tým zobraziť chcel majster svoju dušu –
Duch vekov dávnych rozvieva ten pokoj,
keď dym mystických oltárov si hľadá,
čo jako had sa vinie do tmy stromov,
ktoré jak orgán hymnus hučia smutno.

Ó, jak tu smutno!! Preč príšerný pokoj,
z tej tône stromov, hľa, niečo ma hľadá,
čo moju dušu zavlieklo by do tmy!

Ivan Gall: *Sestína (k Boecklinovmu obrazu)*

[Vybrané kapitoly z teórie poézie]

• **Michal Harpáň, *Teória literatúry*, ESA, Bratislava, 1994, ISBN 80-85684-05-5**

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania